

OPI KVÄÄNII!

Lær deg kvensk!

osaaatko sie kväänii? = kan du kvensk?

mie ossaan kväänii = Jeg kan kvensk

ymmärttääät = å forstå

bukstaavi = bokstav

kieli = språk

lukkeet = å lese

sana = ord

kvensk = kvensk

kirjoittaaat = å skrive

setninki = setning

puhhuut = å snakke

Forord

Opi kväänii! – Lær deg kvensk! er en fortsettelse av Kväänin kursihäfti - Kvensk kurshefte som Kainun institutti – Kvensk institutt ga ut i 2022. Dette heftet innholder 10 tekster med hverdagslige fortellinger og dialoger. Heftet er primært utviklet for voksne som vil lære seg kvensk på nivå A1-A2 på skalaen til Det felles europeiske rammeverket for språk. Tekstene kan også brukes i skoleundervisning som tilleggsmateriale. Heftet er skrevet på den normerte Porsanger-varieteteten av kvensk. Dette heftet er finansiert av Finnmark fylkeskommune.

Børselv, 7. november 2024

Alkusanat

Opi kväänii! – Lær deg kvensk! oon jatkoo Kväänin kursihäftile (Kvensk kurshefte) jonka Kainun institutti – Kvensk institutt antoi ulvos vuona 2022. Tässä häftissä oon 10 tekstii missä oon arkipäivän muisteluksii ja dialoogii. Häftin oon kehitetty enniimitten raavhaile jokka halluuvat oppiit kväänii A1-A2-tasoila Ylheisen eurooppalaisen kielirammivärkin jälkhiin. Tekstii saattaa kans käyttää kouluopetuksessa lisämateriaalinna. Häftin oon kirjoitettu normeeratula Porsangin varieteetilla. Tämän häftin oon finansieerannu Finnmarkun fylkinkomuuni.

Pyssyjo vessa 7. novemperikuuta 2024

ISBN 978-82-998271-7-1

Heftet er finansiert av

Finnmark fylkeskommune

Finnmárkku fylkkagielda

Finmarkun fylkinkomuuni

Sisällys / Innhold

1. Kuka sie olet?	4
2. Mian peret.....	6
3. Lasten vapaa-aikahommat.....	8
4. Mia ja Martin menneevät kafehaan.....	10
5. Maija häyttyy mennä lääkin tykö	12
<i>IHMISEN KROPPI - KROPINOSAT</i>	<i>16</i>
6. Mian peret ottaa feeriän	18
7. Mia ja Maija shoppaileevat.....	20
8. Matkala kothiin	22
9. Viiminen feeriäpäivä.....	24
10. Maija ja Heikki hoksaavat eeventyyrin.....	26

1. Kuka sie olet?

Mia assuu Vesisaarella hänen perheen kans. Miala oon uusi työ. Hän mennee hänen uutheen työpaikkhaan Vesisaaren fylkintalhoon. Mia kohđattellee hänen uudet kolleegeat.

Mia: Hei, mie olen Mia ja tääpäni oon minun ensimmäinen työpäivä täälä.

Kolleega: Hei Mia, mie olen Erik ja olen johtaaja täälä. Tervettulemaa! Mie näytän sinule sinun konttuurin. Tässä oon Lena, hän työtelee kans täälä.

Lena: Hyvvää päivää, Mia, ja tervettulemaa! Soma saada sinun tänne!

Mia: Hyvvää päivää, Lena ja Erik! Soma kohđatella!

Erik: Met otama heti murkinan, tuletko sie myötä?

Mia: Joo, mie tulen mielelä!

(Murkinapausila)

Erik: Mistä sie, Mia, olet pois?

Mia: Mie olen pois Alattiosta, mutta olen asunu monessa paikassa. Tromssassa, Tronjmissa ja Oslossa. Nyt mie siiryn Vesisaarheen ko olen saanu tämän työn. Mistä tet oletta pois?

Erik: Mie olen täältä Vesisaaresta pois. Olen studeerannu Perunassa, ja siiryn sen jälkhiin takaisin tänne Vesisaarheen.

Lena: Mie olen Lemmijovesta pois. Olen studeerannu Tromssassa ja nyt olen asunu täälä Vesisaarella viisi vuotta.

SANALISTA / ORDLISTE

Alattio _____
ensimäinen _____
fylkintalo _____
johtaja _____
kohdatella _____
konttuuri _____
Lemmijoki _____
lähteet _____
mielelä _____
moni paikka _____
murkina _____
murkinapausi _____
myötä _____
peret _____
Peruna _____

sen jälkhiin _____
siirttyyt _____
studeerata _____
takaisin _____
Tromssa _____
Tronjami _____
työ _____
työpaikka _____
työpäivä _____
täälä _____
uusi _____
Vesisaari _____
viisi _____
vuosi _____

Oppgave: Fortell om deg selv. / Kerro sinun itten ympäri.

Kuka sie olet?

Missä sie asut?

Missä sie olet studeerannu?

Mistä sie olet pois?

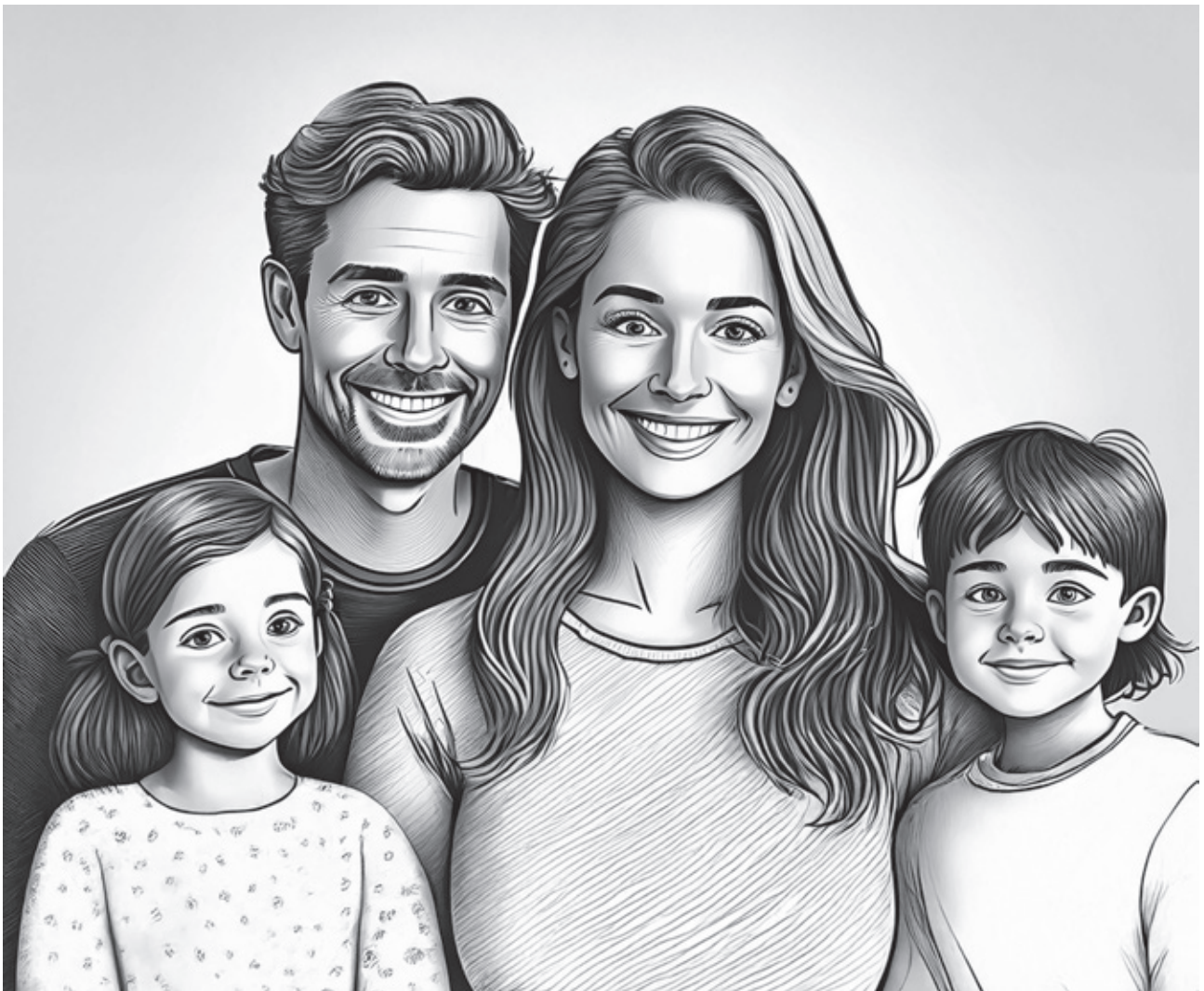
Missä sie olet työssä?

2. Mian peret

Ensimmäinen työpäivä oon sivvu ja Mia mennee kothiin. Hän ajjaa sykkelillä fylkintalolta Ulkopäähän. Mian perheelä oon talo Ulkopäässä. Miala oon isäntä ja kaksi lasta: yksi poika ja yksi tytär. Pojan nimi oon Heikki ja tyttären nimi oon Maija. Isänän nimi oon Martin. Lapset oon nuortenkoulussa, Maija oon kahdeksennessa klassissa ja Heikki oon kymmenennessä klassissa. Het molemat oppiivat kväänin kieltä koulussa. Martin työtelee militäärissä Vuoreassa.

Mia studeeras Tromssassa ja Tronjamissa universiteetissa luonontiedettä ja arkeologiaa. Nyt hän työtelee Finmarkun fylkinkomuunissa neuvonanttaajanna. Martin studeeras Oslossa militäärifaakkii ennen ko hän alkoi työn militäärissä. Mia työteli monta vuotta geologian opettaajana ennen ko hän alkoi tämän työn.

Mian muori ja ämmi assuuvat kans Vesisaarella. Mian ämmi sairastui viimi viikola ja oon nyt tervheyssentterissä. Työpäivän jälkhiin Mia freistaa käyđä ämmin tykönä, jos hänelä oon aikkaa. Lapsila oon monta vapaa-aijanhommaa, ja Mia häyttyy viedä heidät niihin ushein biililä. Eilen hän oli liijan vaipunu, mutta tääpänä hän mennee ämmin tykö.

SANALISTA / ORDLISTE

vapaa-aikahomma _____
aika _____
ajajat _____
arkeologia _____
assuut _____
eilen _____
Finmarkku _____
freistata _____
fylkinkomuuni _____
geologia _____
isäntä _____
jälkhiin _____
kahdekses _____
klassi _____
koti _____
koulu _____
kväänin kieli _____
kymmenes _____
käydä _____
lapsi _____
liijan _____
luonontiedet _____
militääri _____
militäärifaaki _____

molemat _____
muori _____
neuvonantaja _____
nimi _____
nuortenkoulu _____
nyt _____
opettaja _____
oppiit _____
peret _____
poika _____
sairastuut _____
sykkeli _____
terveyssentteri _____
tykönä _____
tytär _____
työtälä _____
Ulkopää _____
universiteetti _____
ushein _____
vaipunu _____
viedä _____
viimi viikola _____
Vuorea _____
ämmi _____

Oppgave: Fortell om familien din. / Muistele sinun perheen ympäri.

Oonko sinula peret?

Oonko sinula lapsii? Jos oon, kuinka monta lasta sinula oon?

Oletko sie studeerannu jotaki? Jos olet, mitä faakkii?

3. Lasten vapaa-aijanhommat

Maijala ja Heikilä oon arkipäivinä koulupäivän jälkhiin usheita vapaa-aijanhommii. Maanantaina Maija mennee hevostallile Annijokheen rattastamhaan. Hänelä oon sielä oma favorittihevonen jolla hän tykkää enniimitten rattastaat. Heikki mennee samhaan aikhaan pellaamhaan jalkapalloo. Hän oon pelanu jo monta vuotta.

Tiistaina het molemat menneevät kulttuurikoulule. Maija pellaat klarinettii, ja Heikin instrumentti oon trumpetti. Het molemat pellaavat Vesisaaren koulukorpsissa. Monena pyhänä Mia tahi Martin ajjaa lapset pellaamhaan konsertissa eri puolile Varenkkii. Ja tietenki pohjalain päivänä 17. maikuuta koulukorpsi pellaat monessa paikassa Vesisaarella.

Ko tullee talvi, Maija ja Heikki oon myötä hihtaamisroikassa. Het träänäävät tavalisesti tuorestaina illala, mutta jos pyhänä oon fiini sää, het träänäävät kans lauvantaina aamupäivälä.

Miala ja Martinilla oon niin hoppu lasten hommiin kans, ette heilä ei ole juuri aikkaa omile vapaa-aijanhommile. Het pruuukkaavat kyllä käyđä yhdessä mukala jos het kerkkiivät. Mian favorittimukka oon kävelä syksylä Ekrean saaren ympäri. Martin tykkää enniimitten Koppakurun mukasta, mutta se oon joukon pitkä ja raskas mukka. Talvela het saattaavat kans hihđata yhdessä.

Minigrammatikk: Med ukedagene og de fleste helligdagene bruker man kasusformen **essiv** for å uttrykke f.eks. på mandag i jula, påsken. Du finner alle de viktigste tidsbegrepene i Kurshefte i kvensk / Kväänin kursihäfti.

mandag	maanantai
på mandag	maanantaina
jul	joulu
i jula	jouluna
påske	päässiinen, päässiäinen
i påsken	päässiisennä, päässiäisenä

Med månedene bruker man kasusformen **inessiv**.

i januar	januaarissa, januaarikuussa
i mai	maissa, maikuussa
i november	novemperissa, novemperikuussa

Med årstider brukes kasusformen **adessiv**.

på vinteren	talvela
på sommeren	kesälä

SANALISTA / ORDLISTE

Annijoki _____
arkipäivä _____
Ekrea _____
hevonen _____
hevostalli _____
hiihtäjä _____
hihtaamisroikka _____
ilta _____
ja _____
jalkapallo _____
Koppakuru _____
koulukorpsi _____
kulttuurikoulu _____
lauvantai _____
mukka _____
pelata _____
pohjalain päivä _____

pitkä _____
pruukata _____
pyhä _____
päivä _____
raskas _____
rattastaat _____
saattaat _____
silloin _____
syksy _____
tääpäjä, tänä päivänä _____
talvi _____
tavalisesti _____
träänätä _____
tuorestai _____
vapaa _____
yhdeßä _____

Oppgave:

Jos tääpäjä oon maanantai, mikä päivä oli eilen?

Jos tääpäjä oon keskiviikko, mikä päivä oon huomana?

Jos tääpäjä oon sunnuntai, mikä päivä oon ylihuomena?

Jos tääpäjä oon lauantai, mikä päivä oli toissapäivänä?

Mikä pyhä oon talvela?

Mikä pyhä oon kevväilä/kevväälä?

4. Mia ja Martin menneevät kafehaan

Oon tiistai-ilta. Mia ja Martin oon yhdessä vienheet lapset kulttuurikoulun korpsiträäninkhiin. Heilä oon yksi tiima aikkaa ennen ko trääninki loppuu. Het menneevät kafehaan.

Mia: Mie halluun kaffin kans jotaki hyvää kakkoo.

Martin: Mie otan mieluummin teetä, ja tietenki kans kakkoo. Menemä sisäle.

Kafeassa ei ole paljon ihmissii. Het ottaavat pöydän klasin vierestä ja heittäävät heidän ulkojakit tooliin päälle. Tiskin tykönä het kattoovat minkälaissii kakkoi sielä oon.

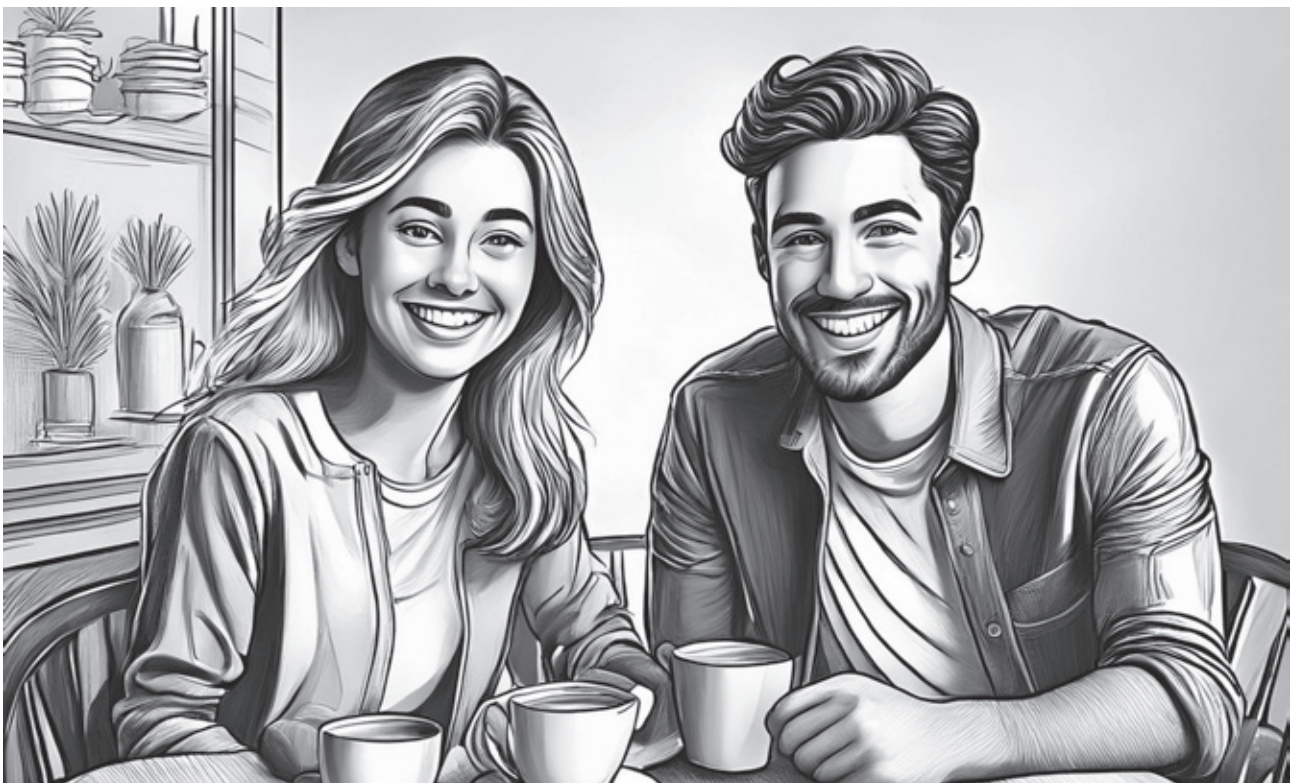
Mia: Tuo sukulaatikakko näyttää herskulta. Mie otan palan sitä. Ja piian jotaki spesiaalikaffii. Oonko teilä caffe latte?

Kafean työteliijä: Kyllä meilä oon caffe latte. Halluutko tavalisen tahi tupultti-latten?

Mia: Oon jo niin hiljain ette tavalinen oon nokko. Mitä sie, Martin, otat?

Martin: Mie otan vihristä teetä ja tuota pääliskakkoo missä oon vaaraimii.

Martin maksaa kakot, kaffin ja teen. Het menneevät heidän pöydän tykö ja istuuvat alas. Mia syynestyy ette hänen kakko oon eriliikaisen hyvää. Martin oon sammaa mieltä hänen pääliskakosta. Aika mennee hopusti ja heti het häyttyyvät lähteet ja hakkeet lapset.

SANALISTA / ORDLISTE

eriliikainen _____

hakkeet _____

halluut _____

heittää _____

hersku _____

häyttyyt _____

ihminen _____

ilta _____

istuut _____

kafea _____

kaffi _____

klasi _____

kakko _____

lähteet _____

maksat _____

mennä _____

pääliskakko _____

pöytä _____

saattaat _____

sannoot _____

sen jälkhiin _____

sukulaatikakko _____

syynestyyt _____

tee _____

tiski _____

tooli _____

trääninki _____

tulla _____

tupultti _____

ulkojakki _____

vihrinen _____

Oppgave: Svar på spørsmålene

Mitä sie halluut kafeassa?

Juotko sie kaffi, teetä tahi pryysii?

Otatko sie maittoo kaffin tahi teen kans?

Halluutko sokkerii kaffin tahi teen kans?

5. Maija häyttyy mennä lääkin tykö

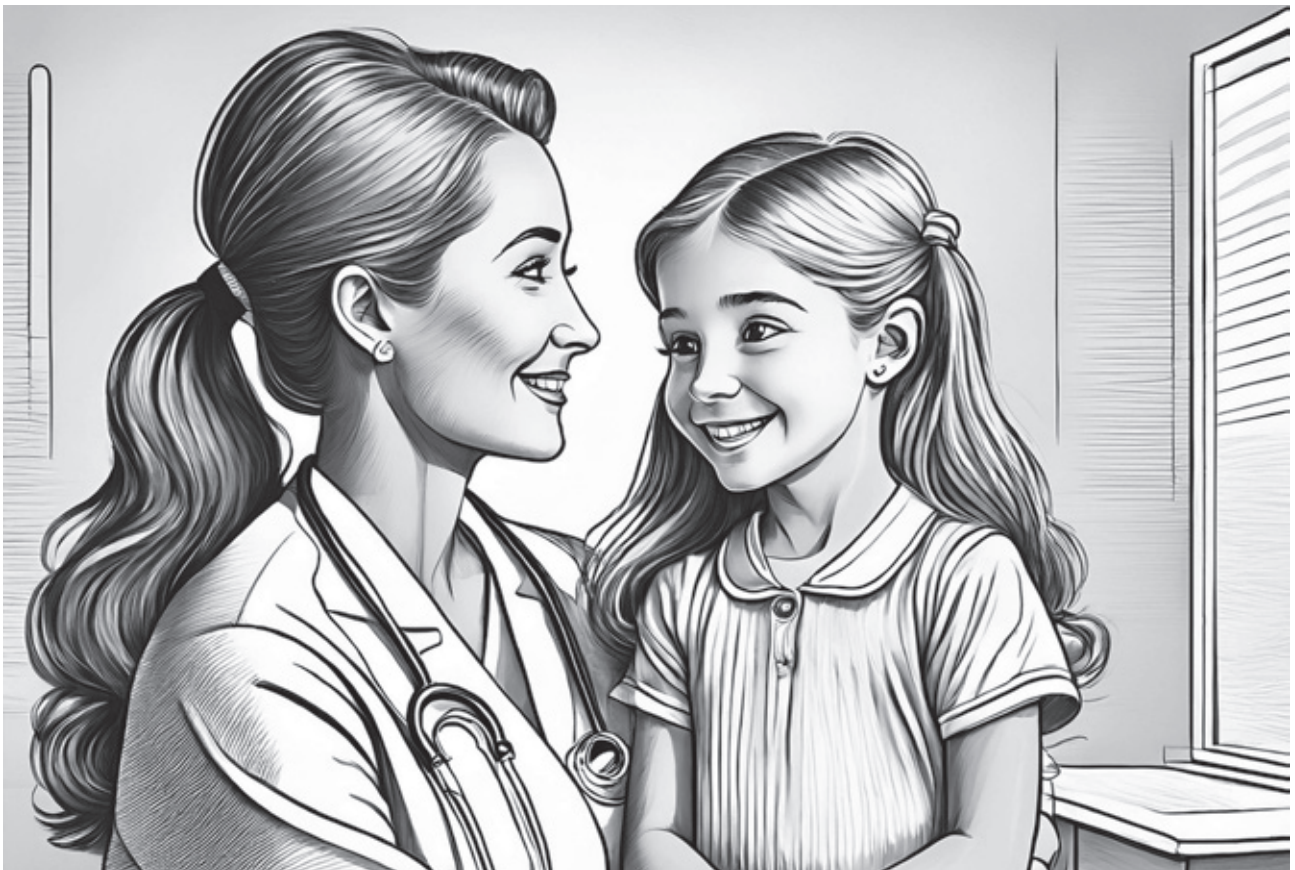
Maija oon ollu kippee jo monta päivää. Mia oon ottanu häneltä temperatuurin ja Maijala oon kans feeberii. Maija oon huolestunnu ja hän ringaa lääkikontttuurhiin. Sairhaanhoittaja kuuntelee ja sannoo ette het häyttyyvät lähteet heti lääkin akuttitiimale tervheysseentterhiin.

Mia ja Maija odottaavat odotuslomassa. Maija kattoo filmii nettipretala ja Mia lukkee uutissii mobiilista. Se mennee melkhein yksi tiima ennen ko het päässeevät lääkin tykö.

Lääki kyssyy Mialta, ette mikä Maijala oon. Mia muistelee, ette Maijala oon ollu monta päivää feeberii. Lääki kattoo Maijan kurkkhuun ja kuuntelee Maijan keppoissii stetoskoopila.

Lääki halluu vielä ette Maijalta otethaan veripröövin. Maija ja Mia menneevät laboratoorihoon ja sairhaanhoittaja ottaa Maijalta veripröövin. Maija pölkkaa neulan pistoo ja hän itkeskellee. Hoittaja oon kuiten seppä ottamhaan pröövin, eikä Maija tunne kippuu.

Het menneevät takaisin lääkin tykö. Lääki lukkee prööviin vastaukset ja sannoo ette Maijala oon bakteeri-infeksuuni keppoisissa. Hän tillaa Maijale medisiinit apoteekkhiin. «Mie olen sikkari ette nämät medisiinit paranttaavat infeksuunin. Sie häydyt, Maija, tyhä levätä vielä muutaman päivän niin ette tulet hopumin tervheeksi.»

SANALISTA / ORDLISTE

akuttitiima _____
feeberi _____
huolestuut _____
itkeskellä _____
keppoiset _____
kippee _____
kattoot _____
kurkku _____
kuunela _____
levätä _____
lääki _____
lääkikonttuuri _____
muutama _____
neula _____
nettipretta _____

odotusloma _____
paranttaat _____
pisto _____
pyytää _____
päättää _____
pölätä _____
ringata _____
saada _____
sairhaanhoitaja _____
sisäle _____
tervet _____
tervheyssentteri _____
vastaus _____
veripröovi _____

Minigrammatikk: Når vi beskriver hvor vi har vondt, brukes verbet «kivustaat» sammen med kasusformen **partitiv**, f.eks. Minun jalkkaa / kättä / vattaa kivustaa. Man kan også si: minun jalka / käsi / vatta (nominativ) oon kippee (vond).

Oppgave: Beskriv hvor du har vondt.

Mikä sinnuu kivustaa?
Minun ... (partitiv) kivustaa.

Oonko sinun ... kippee? (bruk nominativ)
Minun ... oon kippee. (nominativ entall)
Minun ... oon kippeet. (nominativ flertall)

Oppgave 2: Prøv å fylle inn alle bøyningsformene i tabellen. Du kan bruke Nettidigisanat som hjelpemiddel. Du finner noen av formene i teksten.

Verb: häyttyyt (å må)

jeg må	mie
du må	sie
hen må	hän
vi må	met
dere må	tet
de må	het

Substantiv: päivä (dag)

Kasus	Oversettelse (sånn cirka)
nominativ	päivä en dag
genitiv	agens
partitiv	om/av en dag
inessiv	i en dag, per dag
illativ	til en dag
elativ	om/av en dag
adessiv	om dagen
allativ	til en dag
ablativ	av en dag
abessiv	uten en dag
essiv	på en dag
translativ	til en dag

SANALISTA / ORDLISTE

pää _____

aivot – hunteerata _____

suu – syöä, maistela, purra

silmä, silmät – nähdä

nokka – haistaa, haistela

korva, korvat – kuula

leuka _____

otta _____

poski, posket _____

hyksi, hykset _____

olka, olat _____

rinta _____

vatta _____

sölkä _____

käsi, kädet _____

sormi, sormet – koskeet, tunteet

perset _____

jalka, jalat – kävelä, hyppiit, laukkoot

polvi, polvet _____

sääri, sääret _____

varvas, varpaat _____

lihas, lihakset _____

verisuoni, verisuonet

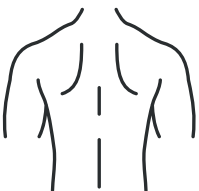
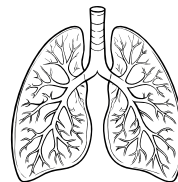
hermo, hermot _____

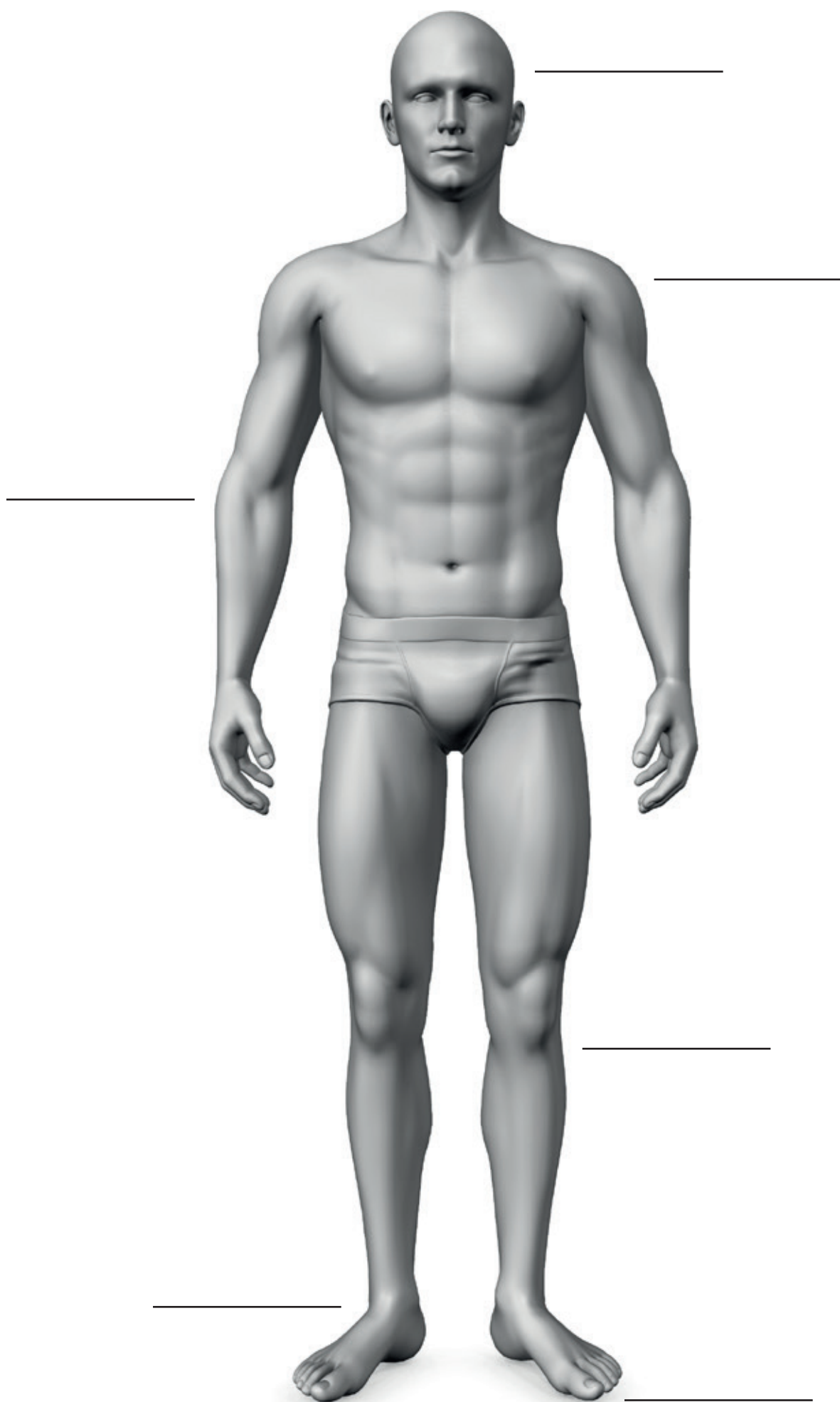
keppoiset _____

sydän _____

suoli, suolet _____

IHMISEN KROPPI - KROPINOSAT

6. Mian peret ottaa feeriän

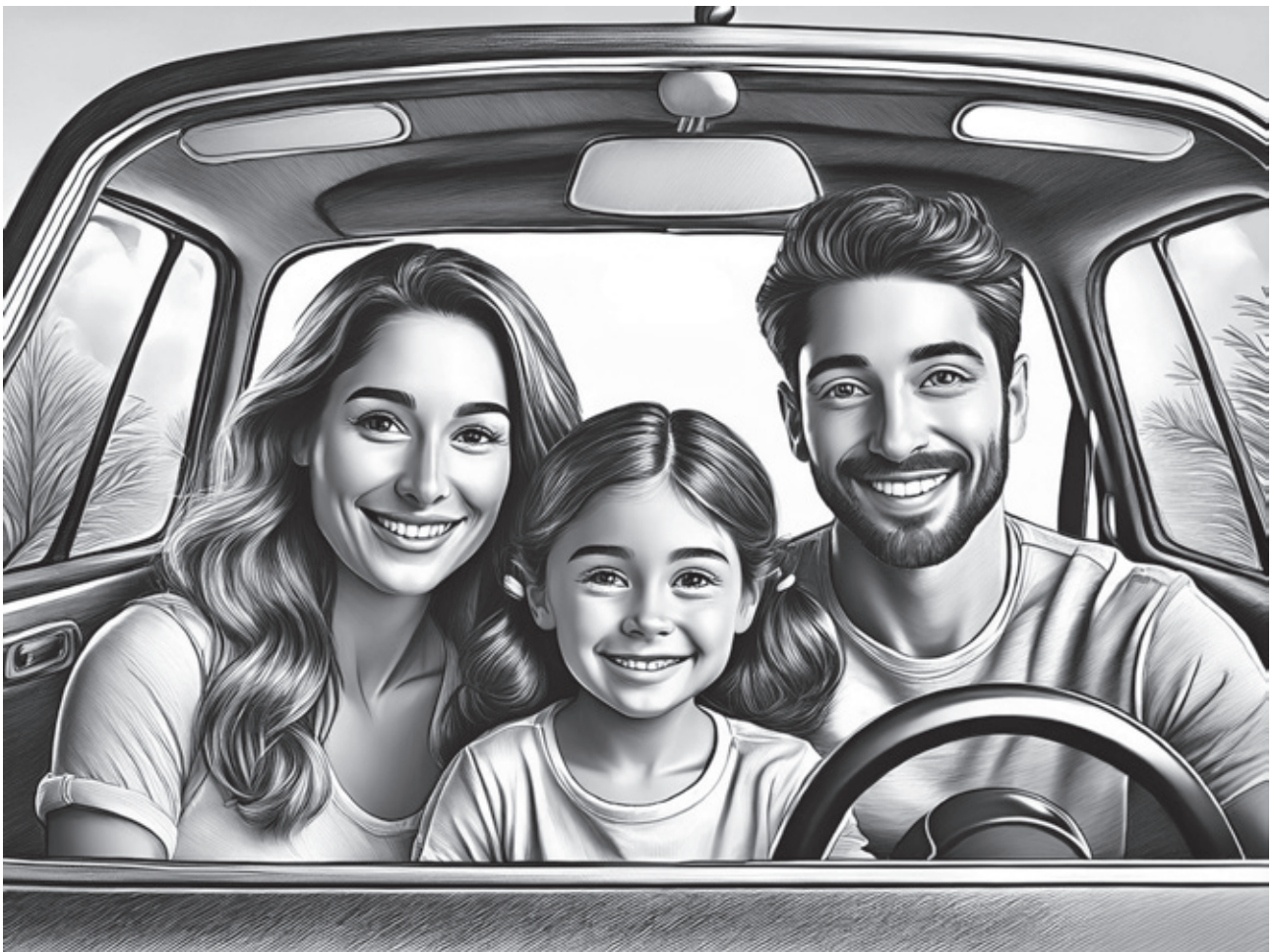
Maija oon viimen parantunnu. Se meni koko viikko ennen ko hän oli taas tervet. Nyt hän ja koko peret ottaa feeriän, ja het lähteevät biililä reishuun. Oon juulikuu ja se tullee fiini sää Pohjais-Norjhaan.

Ensisti het ajjaavat Alattihoon. Heilä ei ole asumabiilii eikä camping-vaunuu, niin het ottaavat yöpymähuonheen Alattion likeltä. Martin ja Mia oon plaananheet ette het käyvät Alattion museumissa ja kattomassa pahtapriimustuksii. Museumissa oon näyttely joka muistelee kvääniin ympäri.

Sitte het ajjaavat Tromssan fylkinkomuunhiin. Het käyvät Haltiin kväänikulttuurisentterissä ja Pohjais-Tromssan museumissa. Peret ajjaa vielä Tromsshaan, ja sielä Martin saapi hyvän ideen. Het ottaavat hurttiiruutan takaisin Vesisaarheen.

Miasta oon soma olla takaisin kaupungissa jossa hän studeeras. Täälä hän asui monta vuotta. Silloin Tromssassa ei asunu niin paljon ihmissii ko nyt. Ja sinne oon pykätty hirmu paljon uussii pytinkkiitä.

Mian peret shoppailee ja syöpi vielä keskipäivää, ennen ko het menneevät hurttiiruutan kyythiin.

SANALISTA / ORDLISTE

asumabiili _____

camping-vaunu _____

feeriä _____

Haltiin kväänikulttuurisentteri _____

hurttiiruutta _____

juulikuu _____

keskipäivä _____

kyytiin _____

muistela _____

näyttely _____

pahtapriimustus _____

paranttuut _____

plaanata _____

Pohjais-Norja _____

Pohjais-Tromssan museumi _____

pykätä _____

pytinki _____

reisu _____

sää _____

shoppaila _____

Tromssan fylkinkomuuni _____

yöpymähuonet _____

Minigrammatikk: Når man skal fortelle med hvilket kjøretøy (kulkuneuvo) man reiser med, brukes kasusformen **adessiv**, som dannes med endelsen -l(l)a eller -l(l)ä.

F.eks. flyyilä (med fly), bussila (med buss), biililä (med bil), asumabiililä (med bobil), hurttiiruutala (med hurtigruten), venheelä (med båt), hevoisella (med hest), lumiskutterilla (med snøskuter), mopetilla (med moped), sykkelillä (med sykkel)

Oppgave: Svar på spørsmålene

Millä sie tykkäät reisata?

Millä sie menet työhön tahi studeeraamaan?

Jos sinula oon hyttä, millä sie menet sinne?

Millä kulkuneuvola sie halluut oppiit ajamaan?

Millä kulkuneuvola sie et halluu oppiit ajamaan?

7. Mia ja Maija shoppailevat

Mia ja Maija halluuvat shoppaila vaatteita Tromssan putikiissa. Het menneevät Jektan kauppasentterhiin missä oon paljon putikkiita. Maija tarvittee syksylä uudet ulkovaatteet, ja Mia halluu ostaat vaatteita työhön.

Maija: Oonko nämät vihriset housut hyvät? Ja tämä vihrinen jakka?

Mia: Net oon hyvät ja oikkeen kokoiset. Tarvittetko sie kengät kans?

Maija: Joo, mie luulen niin. Mie tykkään nuoista sinisistä vajeluskengistä. Net oon vähäsen isot, mutta se ei tehe mithään. Sitte mahtuu lestat sinne sisäle.

Mia: Otama net kaikki. Mie menen tuohon toisheen putikkhiin ja katton vähäsen vaatteita työhön. Tuletko sie myötä?

Maija: Joo, tulen. Saatan kattoo ette jos vaikka löytäisin ittele jonku finin plyysin.

Mia: Mie tykkään tuosta raidälisesta kensseristä. Ja tämä prikulinen huivi oon kans fini. Ja tuo ristiraidälinen jakki oon soma. Mutta minkä färisen mie otan, mikä färä passaa minule?

Maija: Sinule passaa sininen, vihrinen ja piian kans pruuni.

Mia: Mie pröövään tätä sini-valkkee-raidälista kensserii ja musta-valkkee-ristiraidälista jakkaa. Ja tuo prikulinen huivi missä oon vihristä ja pruunii passaa minun vanhoin vaatteitten kans. Nyt meilä oon kaikki mitä tarvittemma. Hajema faarin ja Heikin, ja syömä keskipäivää, ennen ko menemä haminhaan!

SANALISTA / ORDLISTE

hakkeet _____
färi _____
kensseri _____
hamina _____
housut _____
huivi _____
jakka _____
kauppasentteri _____
kengät _____
koko _____
lesta _____
löyttää _____
luula _____
oikkee _____

passata _____
plyysi _____
prikulinen _____
pröövätä _____
pruuni _____
putikki _____
raidallinen _____
ristiraidallinen _____
sininen _____
tarvita _____
vaattheet _____
vajeluskengät _____
vihrinen _____

Minigrammatikk: Når man bruker adjektiv for å beskrive noe, må man bøye adjektivet i samme kasus om substantivet er.

F.eks. grønne bukser (på kvensk i flertall): vihrinen + housut = vihriset housut
i grønne bukser: housuissa (inessiv) housuissa → vihrisissä housuissa
til grønne bukser: housuihin (illativ) → vihrishiin housuihin
de grønne buksenes (genitiv): houssuin → vihristen houssuin

Oppgave: Skriv på kvensk

Jeg har røde bukser.

I de røde buksene er et hull.

Jeg har en grå genser.

Den grå genseren har et fint mønster.

Du har fine sko.

De fine (adessiv på kvensk) skoene er gode å gå i.

8. Matkala kothiin

Martin oon ajanu biilin hurttiiruutan kyytiin, ja koko peret oon nyt lugaarissa. Maija ja Heikki kattoovat klasin läpitte finii maisemaa. Nyt oon finii sää, mutta säävarraus oon luvanu ette yölä tullee tormi. Kova tuuli keikuttaa sikkaristi laivaa yölä.

Ko laiva lähtee Tromssasta pohjaisheen, oon ympärillä finit vaaramaisemat. Nyt oon vielä keskiyöaurinko ja näkö yön läpitte. Mutta heti tullee pilvinen sää ja alkkaa tuula enämen ja enämen. Tormi noussee. Mia käskee lapset panna kamppheet kokhoon ja kufferthiin ennen ko het alkkaavat nukkumhaan.

Yölä laiva keikkuu joukon paljon, mutta lapset tyhä nukkuuvat. Mia ei saata nukkuut, hän pölkkaa vähäisen. Hän lukkee kirjaa ja freistaa olla ilman hunteeraamatta tormii. Kirja oon jännittäävä, se muistelee detektiivin ympäri. Detektiivi selvittellee murhatappausta ja meinaa itte jouttuut murhan uhriksi. Mia lukkee monta tiimaa, ja ko hän oon nokko vaipunu ette hän saattaa panna nukkumhaan, oon tormi jo melkhein ohitte.

Aamula lapset herräävät ensisti ja halluuvat heti aamuruokkaa. Het kaikin vaatettiivat ittensä ja peret lähtee hakemhaan jotaki aamuruokkaa. Laivan kantiinissa oon jogerttii, leippää ja kans puuroo. Lapset ottaavat puuroo ja saftii, ja Mia ja Martin ottaavat leippää ja kaffii. Päälysruvaksi lapset saavat jääkreemii. Tavalisesti het ei saa jääkreemii aamula, mutta nyt oon feeriä ja se oon lupa herskutella muutamisti.

Reisu Tromssasta Vesisaarheen ottaa 1,5 (yksi ja puoli) päivää. Nyt perheelä oon koko päivä laivassa. Mia oon kuulu ette joissaki hurttiiruutan laivoissa oon kuohusuvanto. Hän mennee resepsuunhiin ja kyssyy vaimolta joka työtelee sielä, onko tässä laivassa sitä. Vaimo sannoo ette laivassa oon kuohusuvanto ja kans sauna. Lapset ilostelleevat ja peret lähtee heti uimhaan. Päiväruvan het syövät kantiinissa, sielä oon eriliikaisen hyvä kalavelli. Päivälä laivala oon pikku pausi Vookissa, ja peret kävelee pikku mukan kaupungissa. Illala het syövät keskipäivän laivan finissä restaurantissa, ja het menneevät varhain nukkumhaan, siksi ko laiva oon aamula jo kello seittemen Vesisaarella.

SANALISTA / ORDLISTE

aamuruoka _____
detektiivi _____
enämen _____
freistata _____
herskutella _____
hunteerata _____
ilman hunteeraamatta _____
ilostella _____
jääkreemi _____
joukon _____
kalavelli _____
kamppheet _____
kanttiini _____
käskeet _____
keikuttaat _____
keskipäivä _____
keskiyöaurinko _____
kirja _____
kokhoon _____
kova _____
kuffertti _____
kuohusuvanto _____
laittaat _____

laiva _____
leipä _____
lugaari _____
maisema _____
murha _____
murhatappaus _____
muutamisti _____
näkö _____
nokko _____
päälysrुoka _____
päiväruoka _____
pilvinen _____
pölätä _____
puuro _____
resepsuuni _____
säävarraus _____
safti _____
selvitellä _____
tormi _____
tuuli _____
uhri _____
vaaramaisema _____
varhain _____
Vooki _____

Minigrammatikk: 3. infinitiv.

Verbene kan også bøyes til å beskrive handling gjennom å bøye dem i nomen-kasusformer. Kjennetegnet for slike verbformer er verbets stamme + **-ma** / **-mä** + kasusendelse (f.eks. inessiv [syö+mä+ssä], elativ [syö+mä+stä], illativ [syö+m+hään]).

Eksempel: Pekka oon syö+mä+ssä.

Pekka oon heittäny syö+mä+stä.

Pekka mennee syö+m+hään.

Pekka holder på å spise.

Pekka har sluttet å spise.

Pekka går for å spise.

Oppgave: Finn 3. infinitivformer i kapittel 8.

9. Viiminen feeriäpäivä

Hurttiiruutta oon tullu Vesisaaren haminhaan ja Mian peret ajjaa biilin ulvos laivasta. Het oon heti kotona. Mia pakkaa ylös kuffertit ja pannee likaiset vaatteet pesomasiinhiin. Se oon soma olla kotona. Lapset leppäävät heidän omissa huoneissa ja Martin lähtee juoksumukale.

Illala het kaikki puhhuuvat feeriän ympäri.

Mia: Mikä teistä oli sommiinta feeriällä?

Maija: Mie tykkäsin siitä ko olima Jektan kauppasentterissä. Sielä oli niin finit putikit. Se oli soma shoppaila.

Heikki: Minusta finiintä oli nähdä Alattion pahtapriimustukset.

Täpäpä oon Mian ja Martinin viiminen feeriäpäivä ennen ko het häyttyvät mennä takaisin työhön. Het halluuvat tehdä vielä jotaki yhdessä lasten kans.

Mia: Saatamako käydä mukala Ekrealla? Otama niestapakat myötä ja tehämä valkkeen, paistama makkaraa ja keitämä kaffii. Lähdekö tet myötä?

Kaikin: Joo, tietenki!

Ko peret oon käyny mukala Ekrealla, het tulleevat kottiin ja puhhuuvat mukana ympäri. Heikki oon eriliikaisen kiinnostunnu historiasta, ja hänestä mukka oli hirmu fini.

Heikki: Näjittäkö tet net vanhaat ammunisuunilaakerit sielä Ekrealla? Net oli joukon interesantit! Ja net kanuuniitten asemat kans.

Maija: Mie tykkäsin siitä ko sielä oli niin paljon linttui. Mie näjin ensimmäisen kerran alkan sielä. Ja piian näjin skarffan kans. Mutta en ole sikkari.

Mia: No se oon hyvä ette teilä oli sommaa sielä. Mie luulen ette se oli joukon fini feeriä meilä kaikila!

SANALISTA / ORDLISTE

alkka _____

ammunisuunilaakeri _____

asema _____

Ekrea _____

eriliikainen _____

interessantti _____

juoksumukka _____

kanuuni _____

keittää _____

kiinnostunnu _____

levätä _____

lintu _____

makkara _____

niestapakka _____

paistaat _____

pesomasiini _____

skarffa _____

valkkee _____

Minigrammatikk: Preteritumformer kan kjennes igjen fra bokstaven -i- mitt i verbet. F.eks.

- lujen (jeg leser) → lujin (jeg leste)
- otat (du tar) → otit (du tok)
- menemä (vi går) → menimä (vi gikk)

Det kan også skje endringer i sentrale konsonanter.

Oppgave: Finn alle preteritumformene i teksten.

10. Maija ja Heikki hoksaavat eeventyyrin

Mia ja Martin oon menheet takaisin työhön, mutta Maijala ja Heikilä oon vielä feeriä. Ulkkoo oon huono sää, tuulee ja sattaa vettä, ja heilä ei ole mithään tekemistä. Äkkii Heikki ehdottaa: «Hoksaamako eeventyyrin?» Maijan mielestä se oon hirmu hyvä idee.

Het ottaavat nettipretan ja hakkeevat applikasuunin jota het oon käyttänyhet koulussa ko het oon tehnyhet ommii eeventyyrii ja laittanyhet filmii. Heikki halluu olla resissööri, ja Maija kirjoittaa manuskriptin. Eeventyyrin nimi oon «Ekrean sielut». Se muistelee Ekrealla kuolheitten sotilhaitten sieluin ympäri, ko het oon jäännyhet saarele kummittelemhaan.

Ko Maijan manuskripti oon valmis, Heikki tekkee plaanan ette kuinka het pellaavat heidän rollit. Sitte Heikki alkaa kuvvaamhaan nettipretala. Se ei mene kauvoin ko eeventyyrin oon kuvattu ja het saattaavat alkaat redigeeraamhaan applikasuunissa. Het oon niin innokkhaat ette het unheettaavat syöä murkinan joka oon kylmäkaapissa.

Ko Mia tullee kothiin, oon lapset jo joukon nälkynyhet. «Miksi tet että ole syönyhet murkinaa?», Mia kyssyy. «No, ko meistä oli niin soma hommata eeventyyrin kans niin ette met unheetimma», Maija vastaa. «Ottakkaa ensisti vähäisen leippää, mie tehen ruvan sitte ko faari tullee työstä», Mia sannoo.

Illala sen jälkhiin ko keskipäivän oon syöty, lapset halluuvat näyttää heidän eeventyyrin vanhiimille. «Oi, no se oli hirmu fini ja kans vähäisen pölättäävä eeventyyri», Mia ja Martin sannoovat, «mistä tet tuon ideen hoksasitta?» Heikki sannoo: «Eilen ko olima Ekrealla, mie luulen ette mie näjin sielä jotaki yhdessä ammunisuunilaakerissa». Maija jatkaa: «Mie kans, mutta en tohtinu sannoot teile mithään. Piian tet hunteeraatta ette met taajoma». Mia oon tiedonankara ja kyssyy: «Mitä tet oikhein näjittä?» Heikki viskuttellee: «No, se oli ...» Mia ja Martin tullevat likemäksi ja likemäksi ette het kuuleevat paremin. «PÖ...kön pesän!», Heikki karjaissee ja vanhiimet hyppäävät puoli meetterii ilmhaan ko het pölästyyvät. Mutta heti het kaikki kuitenkin nauraavat.

SANALISTA / ORDLISTE

hoksata _____	pökkö _____
innokas _____	pölästyyt _____
jäää _____	pölättäävä _____
karjaista _____	resissööri _____
kummitella _____	rolli _____
kuola _____	sielu _____
kuvata _____	sotilas _____
kylmäkaappi _____	taajoot _____
nälkyny _____	tiedonankara _____
nettipretta _____	vanhiimet _____
pesä _____	viskutella _____

Minigrammatikk: Presens perfektum beskriver noe som «har skjedd». På samme måte som i norsk dannes denne tidsformen med hjelpeverbet *olla* (å være) som bøyes etter person og med partisipp enten i entall eller flertall. For eksempel:

Presens

mie menen (jeg går)
met menemä (vi går)

Nektende preteritum

en **menny** (jeg gikk ikke)
emmä **menheet** (vi gikk ikke)

Presens perfektum

olen **menny** (jeg har gått)
olema **menheet** (vi har gått)

Oppgave: Finn alle de nektende preteritumformene og presens perfektumformene i teksten.

